

Думкі аб эстэтычным выхаванні

ПРЫНЕСЛА ПАДАРУНАК...

Алег СУРСКИ

На свята Таня, як заўсёды, прынесла маме падарунак — і гэты раз кардонную шкатулку ў выглядзе сэрца, аблісненую кветачкамі з паўночнай Тані. — Трыякласніца і каштоўнасць яе падарунак у тым, што яна зробіла яго сама — у школе на ўроку ручнай працы пад кіраўніцтвам настаўніцы. У Тані вочкі блішчалі ад гонару, а маме было крывада і за Таню і за яе настаўніцу, і яна нестактоўна заўважыла штосці пра дрэнны густ.

Але Таня адпярала:

— А настаўніца сказала!... Аўтарытэт настаўніцы непархна, прарочы і не вяртае. Але спрачацца трэба! Не ў Тані, вядома, і яна не з настаўніцай! Спрачацца трэба шырэй — аб выхаванні густу ў школе, дома, на вуліцы, аб тым, як важна ўжо з малых год выхоўваць у дзяцей пачуццё прыгожага, умение адраінаваць сапраўднае мастацтва ад падобнага, вучыць іх, што нельга праходзіць міма пошласці і мяшчанства нават у самых, на першы погляд, нізкіх людзей.

Вучанца трыяка класа зрабіла пад кіраўніцтвам настаўніцы пошленую рэч. Здавалася б, гэта дрэва, прыватны апакада, Магчыма, не вельмі вядома тут і настаўніца, якую ў інстытуце не навучылі пачуцця прыгожага. Проста яна, відаць, дасягнула якому-небудзь дапамогі на ручную працу. Ёсць такія дапаможнікі — па вышыні, выплоўванню, выплоўванню па дрэву, Там

дадзены ўзоры розных рамак і шкатулак у стылі «рака» або карціны Шышкіна для вышывання балгарскім крыжым. А іх складаюць спецыялісты, зацэпраданаю мастацкай савету, паважаны выдавецтвам (у тым ліку і нашы беларускія) выдаюць, а гандлёвыя арганізацыі распаўсюджваюць. Пошласці ідзе ў жыццё ў якасці дапаможніка, ідзе вядомым тыражом. Гэта ўжо не прыватны выпадак!

І тым не менш, як часта праходзяць у нас міма падобныя рэчы, лічычы іх дрэвамі. Узяць, напрыклад, чыста вонкавае адлюстраванне ўсіх тых мерапрыемстваў, якія праводзяцца ў школах як на ліній так заваж пазамаскай работы — заняці ў розных гуртках, мастацкай і тэхнічнай творчасці, абзоры гербарыяў, вывучэнне гісторыі роднага краю і г. д., так і на ліній работы пачатковых і камсамольскіх арганізацый.

Лепш і горш вядзецца гэтая работа, але паказвае не любіць шырока. У налідорах, залах, класах заўсёды мноства стэндаў, вітрын, плакатаў і наценгазет, каб кожны, хто ўваходзіць у школу, бачыў, так сказаць, на што тут здаты. У школе, дзе вучыцца Таня, падобныя вітрыны і слабасць самота дырэктара і слабаць тут у настаўніцы на шыроку пагу. Усё ў пазавочным баченні, маючы пастаменты аблісненых архавай фанерай і густа палапаваных, Гэтай катэгорыі напачынаецца — вынік намаганняў дзяцей і школьнага сталея.

іх вядзе са старшакласнікамі заняці па сталеяй справе. Як убога выглядае ўсё гэта побач з мілым і цікавым малюнкам, зямкамі і пластыліну і засученым кляновым леем, з дэбнінамі пачатковых паходаў, якія з любоўю і наўпачастку рабілі самі дзеці без якога б там ці было кіраўніцтва!

Эстэтычны густ не даецца чалавеку ад нараджэння. Ён выхоўваецца на працягу ўсяго жыцця, пачынаючы ад уздзеяння на нас звыклых рэчаў быту і канчаючы знаёмствам з вялікімі каштоўнасцямі культуры і мастацтва. Тут аднолькава важна і тое, як выглядае дзіця ў школе, літаратура і мастацтва, і тое, што даведваюцца вучні пра жыццё і культуру, і наогул, усё, што фарміруе густ пачатковай пачатковай праграмы. Дзяцей павіны атрымаць сутэсныя і радасныя інтэр'еры класаў, дзе рэч выконвалі б не толькі прахавныя функцыі, але і вучылі дзяцей любіць прыгожае.

Сучасная школьная гігіена і эстэтыка даюць вельмі добрую навуковую абгрунтаванне рэкамендацый наогул гэтага. Іх можна пачуць на лекцыях, прычым у агульнай, імі кіруюцца архітэктары і мастакі, ствараючы новыя практычныя школы.

І ўсё ж быў яшчэ ў школах казёна, няўтулівае абстаноўка. Дзіця, але дзеці нашы сядзяць за такімі ж грувацінкі, няўтулівае і змрочнымі партамі, за якімі сядзелі ім самі, нашы бацькі і нават дзяды. Чорныя дошкі, невыразная аруднага колеру сцены, цёмна-карычневая падлога. І непрыгожа, і негігіенічна. А даўно ж існуюць такія аруды і прыборы, якія даюць зручна і з лёгкай рэгуляцыяй вышыню і налі дошкі стала, што вельмі важна для правільнай паставы вучня. Пакрытыя светлымі, прысмаганымі пластыкамі ці эмалі, яны прыемна глядзяцца, гігіенічны. Светлым дзіцяцім — неадарат, але трывалым і прыгожым матэрыялам — павінна пакрывацца ў школах падлога. Такая падлога, лёгкая мясца, стварае адчуванне прасторы. А дошкі — чаму яны павінны быць традыцыйна чорныя? Таму што на іх пішуць крэйдом? Але ж можна пісаць і каларовымі грыфеламі на дошках, пафарбаваных у крэмавы і салатавы колеры. Гэта некалькі гадоў у дзень глядзяць на белы літары на чорным фоне — шкоды для вачэй. Пра гэта даўно гавораць урачы.

І ў новых школах Масквы, Ленінграда і іншых гарадоў чорныя класныя дошкі ўсё менш. Але яшчэ трывалым і чорным, а не дрэвянай традыцыяй, як заўсёды часта людзей казёнічы! Здавалася б, таксама трэба з'явіцца ў 65-й школе горада Мінска класны кіраўнік адправіла дадому другакласніка, які прышоў у берзе і карочныхы штольнік.

— У доўгіх штанях улетку гарача, — тлумачылі ёй бацькі. — Ды карочныхы штольнік на хлопчыку прыгожэй выглядае, чым доўгія штаны. І берэт прыгожэйшы і зручнейшы за шланку.

Але настаўніца была непакісна.

— У берэтах ходзіць стылягі, — сцвярджала яна. — І ўвогуле гэта не салідна: школа, усё ж таі — установа!

Другакласнік пачынаў выглядаць салідна ў чыноўніцкай шапцы, мышыная колеру штаны і гімнасцёрцы з блыха на папярэці.

Прычым, так разважаюць і ў 4-й школе горада Мінска і ў многіх іншых. Але ж дзіця: берэт і кароткія штаны — гэта ж новае школьнае форма, яна зацверджана Міністэрствам асветы, выпускаецца спецыяльнымі фабрыкамі і прадаецца ў магазінах. Ды што зробіш, калі дрэнныя густы перамагаюць?

Не трэба забываць, што эстэтыка ўздзеянне абстаноўкі часам не ўсведамляецца чалавекам, але яно тым не менш адбываецца сістэматычна і няспынна і прыносіць, урэшце, вельмі адчувальныя вынікі. Пачынаецца з вонкавых рэчаў, казёнічы, безгустоўнасці ў быццё, а канчаюцца часам духоўнай абеднецаю, эстэтычнай непісьменнасцю, мастацкай глухатой.

Надаўна, у час прыезду ў Мінск удзельніцы конспіру імя Чайкоўскага Крысціна Бібі, класны кіраўнік адной з школ прапанаваў сваім выхаванцам — дзеціцкім класікам — скадзіць разам на канцэрт. І як ні паважалі вучні свайго педагога, як ні дарэалі дружэба з ёю (спраўдзілі добрай дружэба, якая нарадзілася ў спрычых аб мастацтве, у гутарках аб літаратуры, у сумесных паходах на лыхах), вучні здзіўлена паціскалі плячымі і шыра сумняваліся, ці будзе гэта цікава. А ў чарговай гаворцы спрычых, што ўзнікла ў сувязі з гэтым, у спрычых аб музыцы, высветлілася, што дзеціцкія класікі, увогуле разумныя, развітыя хлопцы і дзяўчаты, зусім не любяць і не разумеюць класічнай музыкі.

[Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.]

ПЯТНАЦЦАЦЬ ТАМОЎ ПЕСЕНЬ

Фалькларысты Літоўскай ССР рыхтуюць да выдання 15 тамоў народных песень. У архіве Інстытута літоўскай мовы і літаратуры захаваўся каля 600 тысяч песень, казан, паданых, прыказак і анекдотаў. Архіў з кожным днём падаўняецца. Вялікую дапамогу фалькларыстам па збору народных скарабаў аказваюць настаўнікі і студэнты, пісьменнікі і журналісты.

Песні літоўскага народа маюць вялікую і цікавую гісторыю. Адным з першых зварнуў на іх увагу беларусы летавіцы Нестар. Літоўскімі даймаі цікавіліся вучоныя многіх краін свету. «Які наўны жарт! Што за наўная прастата!» — усклікуў Лесінь, пазнаёміўшыся з дайнамі ў літоўскім сёлюнкі Філіпа Рукі. Вядомы зборнік народных песень Еган Готфрыд Родэраў уяў у Рукі некалькі дайнаў для свайго зборніка «Галасы народаў у песнях» (1828, Штутгарт).

Вялікую работу па збору і вывучэнню народных песень правілі літоўскія фалькларысты Л. Рэза, С. Станіячус, браты Юшка. У 1825 годзе выйшаў у друку «Літоўскія народныя песні» Л. Рэза. У 1828 годзе — «Зборнік народных песень» С. Станіячуса, затым пачыноў збор народных песень братаў Юшка (выдаваўся Казанскім універсітэтам і Расійскай акадэміяй навук). Гэты зборнік выдаваўся ў 1-м і 2-м выданнях. У канцы пачатковага гадоў Інстытут мовы і літаратуры Акадэміі навук Літоўскай ССР выдаў новы фалькларны зборнік, пабудаваны на запісах 1944 — 1956 гадоў.

І вось цяпер нашы суседзі прыступаюць да выдання 15-томнага зборніка народных песень. Гэтае багатае выданне будзе мець несумненную цікавасць і для нашых фалькларыстаў і гісторыкаў, для ўсіх тых, хто цікавіцца музычнай і пачатковай культурай свайго народа.

В. СКІДАН.

Вечар, прысвечаны песняру

«Беларусь мая» — так называўся чарговы літаратурна-музычны вечар, праведзены магілёўскім клубам творчай інтэлігенцыі. Вечар быў прысвечаны 80-годдзю да дня нараджэння Яні Купалы. З дапамогам аб імцы і творчым шланку вялікага беларускага песняра вышукта выкладчыца Магілёўскага педагогічнага Інстытута, накідаў філалагічны навуку М. Яфімава. Затым абдысць канцэрт мастацкай самадзейнасці, праграма якая складалася з твораў Яні Купалы.

МЕЦЬ АДЗІНЫ НАВУЧАЛЬНЫ ПЛАН

Універсітэт культуры прадуе ў нашым раёне ўжо трое год. Шкаваць да яго вялікая. Штогод у аддзяленне Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў паступаюць сотні заўаў ад працоўных раёнаўна цэнтру і бліжэйшых вёсак з просьбай залічыць іх слухачамі. Ва ўніверсітэце плер займаецца каля 400 чалавек.

Працуе ўніверсітэт культуры і на школавядзе «Нёман». Заняці тут наведваюць больш 200 чалавек.

Сёлета перад слухачамі ўніверсітэта выступілі лектары: музыкантаў Усевасіаага гаспадарына абяданія С. Кула, музыкантаў Белдзяржфілармоніі Л. Аўэрба, кіраўнік літаратурнай часткі Беларускай акадэмічнага тэатра Імя Яні Купалы Ю. Гаўрун, рэжысёр стужы «Беларусьфільм» І. Шульман, народны арыстэст БССР Г. Цітовіч, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага мастацкага музея БССР мастацтвазнаўца Т. Сіціліна і іншыя. Быў у нас Тэатр Імя Яні Купалы са спектаклем «Лявоніа на арбіце». Гродзенскі драматычны тэатр паставіў дзве п'есы «Ад шчодраці сэрца» і «Справа ёе жыцця». Выступілі перад слухачамі арыстэты Белдзяржфілармоніі, Ансамбля песні і танца БССР.

Выступленні вопытных лектараў, майстроў мастацтва, удзельнікаў драматэатраў паўплываюць на культуры кругавалі слухачоў універсітэта, павышаюць іх эстэтычныя веды.

Але мне хацелася б не столькі гаварыць пра станоўчыя бакі ў рабоце ўніверсітэта культуры, колькі пра недахопы і патрэбы.

Стварэнне народных універсітэтаў культуры — справа добрая. І ўсе яе ўхваляюць. Але мала хто правіў клопатаў,

каб гэтай, народжаная творчасць мас форма, якая больш поўна і мятанакіравана выкарыстоўвалася ў намуныстычным выхаванні працоўных.

Узяць хоць бы пытанне планавання, складання навучальных планаў. У рэспубліцы больш трохсот універсітэтаў. У адных месцах яны аднагодовыя, у другіх — двухгадовыя, а ёсць і трохгадовыя. Праграма складаная на месцах адвольна, тэмы падбіраюцца з розных крыніц. Прэ гэтым цяжка ўлічыць, што запінаецца для першага года навування, што для другога.

Універсітэты культуры — справа новая. Вопыту складання навучальных планаў мы яшчэ не маем, і куды лепш было б, каб навукальныя планы, хоць бы прыкладныя, прысылаліся нам з якога-небудзь аднаго цэнтру, скажам, з Міністэрства культуры БССР ці з рэспубліканскага Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў.

Неабходнасьць гэтага пацвярджаецца і іншай акалічнасцю. Па планах, якія мы самі на месцах складаем, нам іншы раз цяжка падараць лектара і яшчэ больш цяжка дамагчыся мастацкага суправаджэння, якое б падмацоўвала лекцыю (месца на ўвазе спектакль, выступленне арыстэты і г. д.) Завоўні ў Белдзяржфілармонію, адтуль адкажваюць: «Канцэрт можам даць, а лектара на готую таму ў нас няма». Прыкладна такі ж адказ атрымліваем ад абласных і рэспубліканскіх тэатраў.

Трэба сказаць, што і Белдзяржфілармонія і тэатры вельмі неахвотна адкажваюць на нашы запрашэнні. У раёны

цэнтру, у сельскую мясцовасць яны прыязджаюць толькі пасля таго, як завершыўся Міністэрства культуры ці ў партыйныя органы. А хто ж, як не майстры сцены павінны памагаць прапагандаваць вёскі павышаць свой культуры ўзровень?

Белдзяржфілармонія і іншы раз прысылае брыгаду арыстэтаў з лекцыяй-канцэртам. Але пры гэтым зусім не ўлічваюцца нашы запатрабаванні. Ні з таго, ні з сего, нават не пытаючыся ў нас, прыязджае ў Навагрудка група арыстэтаў Белдзяржфілармоніі з лекцыяй-канцэртам «Італьянская і французская опера». Таюй тэмы ў нашым навукальным плане не было. Такім жа чынам вышлі і з тэмай «Савецкая опера». Таксама атрымалася з лекцыяй па вывучэнню мастацтва. У нашым плане была тэма «Як навука чытаць карціну?», а да нас Дзяржаўны мастацка музей БССР прысылаў лектара з тэмай: «Рускае вывучэнне мастацтва XVIII стагоддзя».

Праўда, і лекцыя-канцэрт Белдзяржфілармоніі і лекцыя аб вывучэнні мастацтва прайшлі на высокім узроўні і з вялікім поспехам, але наш навукальны план яны ўсё ж парушылі.

І таму, нам думаецца, што планы павінны быць адзіныя. Па іх і трэба рыхтаваць лекцыя-канцэрты, выступленні тэатраў, мастацтвазнаўцаў і накіроўваць іх у раёныя цэнтры, вёскі, рабочыя пасёлкі.

Хацелася б, каб Міністэрства культуры БССР практыкавала правядзенне ў раённых цэнтрах выставак работ мастакоў, наладжвала творчыя справядаччы тэатральныя калектываў, работнікі кінастудыі.

Не павярнуліся яшчэ тварам да народных універсітэтаў культуры пісьменнікі. У нашых універсітэтах яны родкія госці. А мы вельмі б хацелі сустракацца не толькі з іх кнігамі, але і з тымі, хто піша іх.

І шчэ адно невялікае пытанне. Слухачы ўніверсітэтаў культуры вызваваюцца за тое, каб ім, пасля заканчэння другога года навування, давалі на руці які-небудзь дакумент. Нам думаецца, што да гэтага патрабавання варта прыслушацца.

Ш. ЗАГОРСКИ.

г. Навагрудка.

Ул. СУРМАЧ, дырэктар Залескага сельскага Дома культуры, Смагонскі раён.

У гэты дні ў майстэрнях Беларускага тэатральна-мастацкага Інстытута кіліць напружаная праца. Студэнты жывапіснага аддзялення заканчваюць для Інстытутага прагладу саве курсавыя работы — напалціны, карціны, пейзажы.

Фотакарэспандэнт В. Баранюскі, які наведаў майстэрню Інстытута, зніў студэнта-тэатральніка В. Цітовіча ў час яго работы над жанравай кампазіцыяй «Абедняны перамаганьне».

НАСТРОЙВАЮЧЫСЯ

— 3. Азгур уступіў у палеміку з А. Кучарам па пытанні аб праве мастака гаварыць пра чалавечыя слабасці свайго героя. Гэта, гаворыць прамоўца, зноў-такі можна прывесці да сцены ў абмалюючы характары сучасніка: трохі відучы, на столькі ж невідучы ці да т. п. Мы павінны арыентаваць глядача на дэталі пачуцця, выказаныя героямі, бо нам вельмі дорага тая, пра каго Мікіта Сяргеевіч Хрушчэў сказаў, што яны — малі нашага часу. Трэба змагацца супраць усёга заганага, адкідаць, што перашкаджае руху наперад і гэтак жа павінныя ўсваляць сілу прыгожага, перадаваць.

У заключэнне свайго прамовы 3. Азгур спыніўся на ролі мастака-дэкаратара ў тэатры. Ён адзначыў тры пыліны ў тэатральна-дэкаратыўным мастацтве: прышчэп інтэр'ера афармлення, які адкажвае ў тэатры, адрыў пачуцця і... умоўны трохкутнік. Спрэчы паміж прышчэпленымі канонам з гэтых прышчэпак беспрыдметныя, калі яны не вынікаюць з самаго драматычнага матэрыялу.

Мастакі, адзначае прамоўца, часта ідуць па ліній найменшага супрацьпавінення — ігноруяць абразнасць твора ў імя найбольш зручнай арганізацыі афармлення ў часе і прасторы (кампактнасці і змяне карціны). Выступаючы супраць рэцэптаў у гэтай справе, 3. Азгур адначасова выказаў незадаволенасць з прычыны адсутнасці тэатрычнага распаўсюджвання крытэрыяў у ацэнцы работы тэатральнага мастака. Тэорыю падмацоўвае спасылка на выказванні таго ці іншага аўтарытэта, якія па сутнасці выглядаюць толькі яго асабістыя густы. Ці не таму, — гаворыць прамоўца, — і ў Акадэміі мастацтваў, і ў творчых саюзах секцыі тэатральнага жывапісу — самыя слабыя і непрыкметныя ў парэўнанні з іншымі. 3. Азгур залікаў уяцця ролію мастака ў тэатры. Ён раў адначасна добры традыцыі рэжысёраў Міроўіча і Рафальскага, якія на чытанне кожнай новай п'есы ў тэатры запрашалі мастакоў і скульптараў. Гэта прыносіла вялікую карысць, дапамагала нараджаючы сапраўднае адзінства рэжысёра і дэкаратыўнага ладу спектакля, што найбольш моцна вынімаўся ў такіх пастановах, як «Кастусь Каліноўскі», «Кар'ера таварыш Брыгадзіна» і іншых.

З кароткай тэмпераментнай прамовай выступіў драматург А. Макаёнак. Ён выказаў памяданне, каб пасля праведзенай дыскусіі газета «Літаратура і мастацтва» не пакідала асяці жывіцці вядомай арыстэтычнай тэатра і працягвала размову па праблемных пытаннях тэатральнага мастацтва. Трэба таксама больш пісаць пра творчасць акцёраў, друкаваць нарысы і творчыя партрэты.

— У нашых газетах, — гаворыць А. Макаёнак, — нагладзецца хваляўнае захапленне футбалам і нейкая абывацкая дэмакратыя. Радка змяшчаюцца рэзцыі на спектаклі, а тое, што друкуюцца, часцей за ўсё бывае напісана вельмі ўжо заштампаванай мовай.

А. Макаёнак гаварыў аб тым, што драматургі і крытыкі, вырашаючы праблему героя нашага часу, павінны ўлічваць складанасць чалавечага характара, які не змяшчаецца ў схематычных паняццяў. Мне асабіста, калі я сядзіў за рабочым стоем, гэтыя словы перашкаджаюць у працы.

Сваю прамову А. Макаёнак закончыў разлікай у адрас Л. Рахленкі, які з алескай гаварыў, нібыта існуе пароза заапаўнення педмостка тэатра сатырычнымі і камедыямі творамі.

— Дай бо, каб пайшлі мескі сатырычныя п'есы, — сказаў прамоўца. — З гэскіх лятых выбіраць добрую п'есу. А вось калі з'яўляюцца толькі адзіны і нават яны з цяжкасцю нараджаюцца, тады вельмі дрэнна працаваць. І калі Мікіта Сяргеевіч Хрушчэў загаварыў пра сатырычны жанр, значыць у ім адчуваецца неабходнасць, бо сатыра можа быць надзейным памочнікам нашай партыі.

Народны арыстэ БССР Р. Качэткаў саб вы-

«Мы захапляемся дэказам, сучаснай рытмічнай музыкой, — сказаў адзін з іх, — а тым, хто ходзіць па сімфанічных канцэртах, проста прынідаюцца, што ім цікава».

Што гэта — неўтуліва, душэўная пустата ці проста нейкая юнацкая фрэда, свайго роду арытмалічэнне? На жаль, і тое і другое. І калі гаварыць пра эстэтычнае выхаванне ў школе, дык, вядома, пытанне трэба ставіць шырэй.

Узяць тую ж музыку. Хто і як яе выкладае вучням? Да трыяка класа — тая ж настаўніца, якая вядзе і асноўныя прадметы. Яна развучае з дзецымі песні. Потым у IV—V класах ужо настаўнік спеваў вывучае нотную граматыку, закладае асновы музычных ведаў. Усё гэта вельмі добра, раней і гэтага не рабілі. Але што ж даець? Хто і як вучыць школьнікаў разумець музыку, выхоўвае ў іх любоў да яе, як да цудоўнага мастацтва, што робіць чалавека высокародным і духоўна багатым? На жаль, у большасці выпадкаў — нішто. У старэйшых класах, імяна тады, калі пачынаецца свядомае стаўленне да мастацтва, музыку наогул не выкладаюць. Пазакласныя ж заняці ў гуртках спеваў і танцаў, як правіла, не даюць належных вынікаў, бо праводзяцца неіакава, сумна. Школьнікі з большай ахвотай вучацца на танцпільцоўках, прытым сучасным, а не балетным танцам.

Сістэматычнае наведванне сімфанічных канцэртаў, праслухоўванне праграмнай музыкі ў суправаджэнні цікавых лекцый, у тым ліку і сучаснай музыкі, і нават рытмічнай, пра якую таварыства вышэй (а яе зусім не трэба баяцца!) не стала абавязковым у школах. Нават школьныя фанатэкі з запісамі лепшых узораў музыкі — рэдкасць. А як бы натуральна гучала, напрыклад: «Сёння ў нас на ўроку — праслухоўванне твораў Баха, Грыга ці Чайкоўскага».

Яшчэ горшыя адносіны да выяўленчага мастацтва. Праўда, у школьнай праграме ёсць прадмет — малеванне. Тым ж настаўнікі малодшых класаў выкладаюць дзецім гэтакія малеванне, хоць не маюць спецыяльнай адукацыі. Але справа не толькі ў адукацыі. Ва ўзросце да дзесяці год дзеці часам большыя мастакі, чым дарослыя. Гэта мастакі-фантазёры, і галоўнае, прыгожасць іх мастацтваў у вынаходлівасці, багемнай выдумцы і мілай наўпачастку, з якімі яны адлюстравваюць навакольнае свет. Здаецца, педагогаў — развіць у іх гэты ўзровень фантазіравання і тварчэсці, а не вучыць іх правільна малываць. Апошняе спатрэбіцца пазней.

Але настаўніца вучыць правільна: так малюцца аб'екты, так — дом, так — кветка. І нават [Заканчэнне на 4-й стар.]

— Арыстэ, — сказаў ён, — як і шавец, павінен быць майстрам свайго справы, і майстраства яго трэба ацэньваць, зыходзячы з сапраўдных вынікаў, не знікаючым патрабаваншам.

Р. Качэткаў з абурэннем выступіў супраць руйніў у тэатры, якія шкодзіць справе і дрэнна адбываецца на выхаванні творчай змены. Адна з праяў гэтай руйні ў тым, што ў тэатры (у тым ліку і ў Тэатры Імя М. Горькага) заядзены пытанні творчага самаўдасканалення арыстэтаў. Адайна форма вучобы, якая існуе, — семінар па пытанніх бачунай палітыкі. Людзі гавораць на іх пра важныя партыйныя рашэнні, але не задаючыся над тым, да чаго яны нас, мастакоў, абавязваюць. Ці не таму ў калектывах няма людзей, якіх нельга выкарыстоўваць у рэпертуары. А яны ж атрымліваюць навакольнае асяроддзе ў дачыненні да такой катэгорыі людзей і ў той жа час смяла падтрымліваюць сапраўды творчыя індывідуальнасці, якія імкнучыся да актыўных пошукаў.

Шмат якіх з нашых нядуч, — працягвае Р. Качэткаў, — вынікаюць з таго, што кожны тэатр жыве нека пасобку, ізалявана ад іншых. Мы мала сустракаемся, не абмяркоўваем працы адзін аднаго. Чаму б, напрыклад, не пагаварыць канкрэтна пра апошнія сталічныя прэм'еры сезона?

Р. Качэткава хваляюць некаторыя недаскладнасці п'есы «Пад адным небам», якую ён лічыць увогуле талентаўным творам. Ён зварнуў увагу на тое, што аўтар не здолеў пераказаць супрацьпаставіць яркай фігуры Барыса Мікішава сапраўдных герояў нашага часу.

Галоўны рэжысёр рэспубліканскага Тэатра юнага гледача Б. Дакучаў далучыўся да трывогі Р. Качэткава адносна таго, што ў тэатрах па апошні час вельмі знізіліся патрабаванні да прафесіянальнага ўдасканалення акцёраў і рэжысёраў. Другая бядэ тэатраў — у адсутнасці творчага адзінства ў калектыве. Шмат заўваг зрабіў Б. Дакучаў у адрас тэатральнай крытыкі. Ён прапанаваў пашырыць кола людзей, якія прыцягваюцца да рэцэнзавання спектакляў, даручыць гэта акцёрам, мастакам і

ЮБІЛЕЙ СЕЛЬСКОЙ БІБЛІЯТЭКІ

Споўнілася 35 гадоў з дня стварэння Кратокінскай сельскай бібліятэкі. Яна была адкрыта ў маі 1927 года па ініцыятыве камуністаў і камсамольцаў-падпольшчыкаў сяла Віліяны Кратокіна. Аксёраўскага прасялілі ў імя на-роднага пэра Беларускай Купалы. У бібліятэцы праводзіліся гучныя чытанні і калектыўныя абмеркаванні кніг, розныя вечары. Ахдоў пачыналі шлях па дарогах і хутарох рэвалюцыйнага лі-стэйкі і газет.

Фонд бібліятэкі папаяўся з кожным днём. Праз год тут ужо налічвалася 600 тамоў літаратуры, набытай па грошы, унесеныя мас-цовымі жыхарамі. Творы Маркса, Энгельса, Леніна, савецкіх пісь-меннікаў былі на асобных уліку і не трымаліся адкрыты на па-ліцах. Яны выдаваліся тайна.

Улады капіталістычнай Поль-шы зачынілі бібліятэку. Уся літа-ратура была канфіскавана, скла-дзена і апычатана. Выбравшы зручны момант, група найбольш актыўных чытачоў ускрыла мішкі і выняла найбольш каштоўную лі-таратуру.

У верасні 1939 года, калі над Слонімскай узвіўся чырвоны сцяг свабоды, бібліятэка зноў рас-

чыніла свае дзверы. Упершыню былі выставлены тут кнігі, якія расказвалі аб сацыялізме і ка-мунізме, аб жыцці савецкіх лю-дзей.

Пачалася Вялікая Айчынная вайна. Кратокінскія палкаціліся аб сваёй бібліятэцы. Частка кніг была раздзелена жыхарам сяла, якія тайна абмяняліся імі па-між сабой. Частка літаратуры трапіла да партызан, а частка схавана.

Пасля перамогі над ворагам бібліятэка перажыла сваё трэцяе народжэнне. Яе фонд быў не толькі адноўлены, але і пашыра-ны. Многія заробіла для камплек-тавання гэтага ачага культуры лі-таратуры жонка і друг Купалы Уладзіслава Францавіча Луцкевіч. У фонд бібліятэкі многа кніг з аўтаграфамі беларускіх пісьмен-нікаў. Цяпер тут налічваецца каля 8 тысяч тамоў палітычнай, са-скагападарнай і мастацкай літа-ратуры.

У сувязі з 80-годдзем з дня на-роджэння Янкі Купалы ў бібліятэ-цы адкрылася выстаўка «Янка Ку-пала — выдатны беларускі савец-кі паэта». Да агляду выставлены розныя творы, рукапісы паэта. Экспанавана многа рэзкіх фата-графій.

ДЛЯ АМАТАРАЎ МАСТАЦТВА

Цікавую кінэмаграфію «Лі-ставаўца скульптура» (рэжысёр В. Гранатман, сцэнарый М. Ах-тыр-скага) выпусцілі на экраны рэспуб-лікі Ленінградскай студыя наву-кова-папулярных фільмаў.

Навукова-папулярныя кінэма-графічныя фільмы «Лічбы жыцця» (аўтар сцэна-рыя М. Кемарскі, рэжысёр — Ф. Цы-пін-скі) расказвае пра жыццё А. Гер-цана.

«Год 1812...» — так назва-лі новую каларную карціну (аўтарскае кінастудыі «Маско-выкіно») сцэнарый М. Веліку-раў і рэжысёр Ф. Власавіч. Гэты

фільм, зроблены на матэрыяле жыццёвай гісторыі, расказвае пра падзеі Айчынай вайны 1812 года. Батлі пачынаюцца фатаграфія-мі паліцэі пачынаюць фатаграфі-ваць прыстаўку ўнутры 1861 года на Маскоўскай міжнародную буды-наву. Аб працоўных фінансавых праблемах людзей усёго свету, аб іх барацьбе за мір, за лепшую бу-дучыню расказваюць фатаграфі-і, якія глядачы ўбачаць у кінэма-графічным «Вачыма сучасніка», створ-аным рэжысёрам В. Маргіншэ-вым па сцэнарыі В. Філімонава.

Вясёлы і імклівыя малдаўскія танцы. Яны выконваюць многія самадзейныя калектывы рэспублікі. Паліцэі і танцорамі Мінскага Палаца культуры прадэмастравалі. З залам аго выконваюць удзельнікі танцавальнай студыі.

НА ПАЗЫЎНЫЯ СУЧАСНАСЦІ...

За апошні час у краіне адбыліся найвялікшыя падзеі. Надышла пара, калі трэба перагледзець некаторыя рэчы. Я лічу, што ні адміні-страцыйным загадам, ні самай адказнай на-радай усе праблемы вырашыць нельга. Патрэ-ба натуральнага прайсц усеагульнага ўста-ноў, што адбылося ў свеце, і нельга гэты прайсц пераскочыць адным махам. Мстак павінен кілапаціцца аб тым, каб яго творчасць ішла ў нагу з жыццём. Ён павінен быць перш за ўсё камуністам.

Закранючы праблему, выхавання творчай моладзі, Г. Шчыркоў заклікаў дзяржаву быць адказнай за дзяцей, але не ставіць задач за-учыць іх непасрэдна. Цікавымі былі таксама яго думкі аб адносінах прыроды і чалавека, вытокі якіх ён бачыць у павярхоўным знастве ма-стака з жыццём і «жывым».

Было не праймаючым, калі сядзеў чалавек у Крамлі і гаварыў: «Высвешчаныя, я сам нікуды не ездзіў, і сёння чыпер ча-лавек, які спраўдзіў вышуче жыццё. Я не ве-даю, калі ён быў у Крамлі, не ведаю, калі ён спіў». Гэта — узорны прыклад усёй на-шай культуры.

Навучылі ўспрымаць на справе мастацтва Міністэрства культуры БССР Я. Пярэвату падзяліў сваёй думкай аб ідэяльным пашыра-ненні пасаджэння мастацтва савета Міністэ-рства культуры СССР, на якім былі заслушаныя дэкларацыі: «Традыцыі і навацтваў у савецкім мастацтве», «Аб развіцці камуністычных адносін у мастацтве» і «Абраз станаўчага героя ў мастацтве».

Шмат з таго, што там гаварылася, пера-кінуўся з нашай сённяшняй размовой, — сказаў ён. — І прыняма ўсёагульнае, што ўзровень нашага сённяшняга абмеркавання высокі, што многія думкі нашых прамоўцаў супадаюць з выказваннямі буйнейшых май-строў савецкага мастацтва і драматургіі.

Пасля ХХІ і сённяшняга пасля ХХІІ з'езд-у КПСС, — працягваў Я. Пярэвату, — пачы-наюцца змены, якія адбываюцца ў жыцці на-шага грамадства, значна актывізаваліся энэ-ргія творчых дзейнасцей савецкіх людзей ва ўсіх галінах, у тым ліку і ў мастацтве. І калі мы падыходзім да ацэнкі сённяшняга стану ма-стацтва, трэба быць аб'ектыўным і захоў-ваць пачуццё меры. Не трэба перабольшваць сваё дасягненні і не трэба кідацца ў паніку.

Гаворачы аб праблемах, якія абдымаюць сё-ня ў беларускім мастацтве і драматургіі, Я. Пярэвату адзначыў значны паварот да суча-снай тэматыкі:

— Наш мастацтвазавяршальны пра-блема часу, пра надзвычайныя, якімі жыве народ. Яшчэ Усеагульнае фестываль 1957 года, які быў прысвечаны 40-годдзю Савец-кай улады, прайшоў пад назвамі: большасць якіх гаварыла аб праблемах гісторыі станаў-лення Савецкай улады, аб Кастрычніцкай рэ-валюцыі і грамадзянскай вайне. Сучасная тэма толькі неміжым краўцам закрывалася на-шымі драматургамі і тэатрамі. Сёння суча-сная тэма з'яўляецца асновай жыцця тэатра.

Сярод значных твораў аб сучаснасці Я. Пярэвату адзначыў балет Я. Глобава «Мар-а», камедыю А. Макавіча «Лявоніха на арбіце» ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, «Пад адным небам» А. Маўзона і «Вячэрніе блу-дніцы» І. Шамякіна ў тэатры імя М. Горька-га. Адначасна беспаспартнасць «працоўцаў» аб адміністрацыйна-тэатральнай пераходзе да рэалізму ў мастацтве, які сёння ўзнікае пера-дачы, стварыў найбольш прыкметны ўмывы ад развіцця савецкай культуры.

Шмат блытаніны ў работу тэатраў і ў твор-часць драматургаў унеслі крытыка і эстэты-чная навука, якія адстаюць ад жыцця, усё яшчэ знаходзяцца на перады старога разумен-ня мастацтва з'яў. У перады старога разумен-ня мастацтва трэба перадаць тое, што яму не ўлас-на. Мастацтва павінен сцвярджаць і ўспрымаць

нашу рэальнасць, нашага чалавека, наша гра-мадства. На падставе гэтай зусім правільнай думкі ад тэатра навінаў патрабавалася ўспрымаць рэальнасць у формах, якія адвяс-цяюць іншым відам і жанрам мастацтва: ар-тэрыя, ода, монументальная скульптура або жывасць, — дзе ўспрымае ў самым прамым значэнні гэтага слова ўваходзіць у спецыфі-ку жанра. У тэатры ж яго павінен ўспрыма-ць праз глыбокія жыццёвыя канфлікты, праз раскрыццё складаных душэўных імпульсаў, праз барацьбу чалавечых характараў і света-поглядаў. Тэатр — мастацтва канфліктнае, «тэатр» бесканфліктнасці прынесла яму шмат шкоды.

Адной з буйных і надзвычайных праблем з'яў-ляецца вывучэнне густу гледача і ўважлівае стаўленне да іх. У гэтым таксама было зроб-лена шмат памылак. З аднаго боку, мы бяз-думна захавалі гледача, гаворачы, што ён самы лепшы, самы адданы, самы чуйны, а з другога боку, не лічыліся з яго густам, не дэбят аб ім і не аналізавалі, што і чаму яму падобавіцца і не падобавіцца. Ацэнкі крыты-кі часта разыходзіліся з ацэнкамі гледача і тое, што прызнавалася афіцыйна ўзорам ма-стацтва, адхілялася масамі, а публіка часам наваляла ішла на пошлыя творы.

Я. Пярэвату адзначыў, што на пасяджэнні мастацтва савета Міністэрства культуры БССР адбывалася вялікая размова аб прабле-ме навацтва і ў сувязі з гэтым аб сістэме Ста-ніслаўскага. «Сістэма» — не выдумка вялікага аўтара і рэжысёра. Гэта вынік, падатуненне ўсяго перадавага, што было створана рускім нацыянальным і савецкім тэатрам. Гэта шко-лай карыстаюцца цяпер і ў рэжысёры. Яна з'яўляецца галоўным напрамкам развіцця са-вешкага тэатральнага мастацтва. Аднак з гэта-га зусім не вынікае, што ўсе тэатры павін-ны падрабляцца пад МХАТ. Нахэй расцвята-юць усе прагрэсіўныя напрамкі і стылі.

Сур'ёзныя папярэжы Я. Пярэвату ў ад-каз рэспубліканскага друку, які слаба ас-валяе тэатральнае жыццё.

Сваё выступленне прамоўца закончыў сло-вамі з Праграмы КПСС, якія заклікаюць пра-цоўнікаў мастацтва мацэваць сувязі з жыццём народа, праўдзіва адлюстроўваюць нашу вялі-кую рэальнасць, выкрываць з'явы, якія пе-решакоўваюць руху нашага грамадства да светлавага будучыні.

Аб праблемах сувязі тэатра і драматур-гіі з народным жыццём гаварыў у сваім выступле-нні рэжысёр Ашмянскага народнага тэатра П. Дзюка. Ён выказаў пажаданне, каб драматургі і дзеячы сцэны часцей арганізавалі канферэнцыі гледачоў і творчых сустрэч.

— Магчыма, — сказаў ён, — трэба паду-маць пра тое, каб паказваць грамадска-ска-му тэатру, а пасля яе абмяркоўваць. Гэта дазволіла б увайсці ў больш цесны кантакт з гледачом, які паказваў бы нам на недахопы і даў бы шмат каштоўных парад. А чаму б, працягваў Дзюка, — творчым калектывам, працуе на п'есях, у жой расказваюцца пра жыццё каласнай вёскі, не выходзіць у бліжэй-шыя калгасы ды не папраўдаваць разам з кал-гаснікамі, не вывучаць пас-савідаў і па-савідаў.

Драматург П. Васілеўскі ў сваім выступле-нні катэгорычна абавязваў ва ўсёй дзяце, якую сёння перажывае тэатр, драматургу. Параў-ноўваючы поспех падзеі А. Сіфянскага «Нячымства сіла» (не пастануленне амаль што ў 70 тэатрах краіны) са сцэнічным жыццём «Э-талат карэты» Л. Ляонава (пастануленне ў ад-зінах тэатраў), прамоўца гаворыць, што драматургія павінна перадаваць густы гледа-ча.

— Я лічу, што глядач перады станаўлення савецкага тэатра, калі ён глядзеў такіх творы, як «Каварства і любоў» і адразу пасля спе-ктэля ішоў у бой за новае жыццё, — той глядач ішоў у бой пайшоў бы на п'еся Сі-фянскага і ім падобны.

У заключэнне прамоўца П. Васілеўскі звяр-нуўся да сваіх калегаў па п'еся: трэба пісаць праўду!

Не пасяджэнні выступіў міністр культуры БССР Р. Кісялёў.

Сярод КНІГ

Калі-небудзь гісторыі літа-ратуры адначасна туго акаліч-насьці, што пазытыўны, якія прыйшлі ў літаратуру ў першыя пасляваенныя гады, пачалі сваю пэсню не з праяўлення і ня-вер'я, а з жыццёвага рэалізму. Еўдакія Лось належыць да іх. У раннім дзяцінстве яна зведала горачы страт і пакуты фашыс-кай няволі, але першымі пера-мамі заваяла аб радасці жыцця, аб радасці працы:

Напайна, са сталаў бярозяк і онегу чыстага ўсё белы Сабраў рупліва пры марозах Малар стары ў усё сабе.

Смачнае дом усмешкай чыстай, такою ж, як і ў малады. Той працу скончыў учытача, Палюбавацца ёй пара.

Гады роздуму над прызваннем сваіх аднагодкаў надалі вершам паэтэсы ішоў большую выра-знасць і акрэсленасць. Яе леп-шыя творы з першага зборніка «Самавік» (1958 г.) народжаныя сапраўдным натхненнем і кра-на-ноў сэрца арганічным спалуче-нем малаўнічасці, шчыраці і музычнасці:

Над Звоніноў—звоні, ля Звоні-ноў—звоні, Звоніноў дадаліся карагодны, Пад Звоніноў шапкі ў грэчку кінны.

І шапка ўраз прапалае мамай.

Еўдакія Лось пазбягае ў сваіх творах прамалінейнасці, эфэкт-насці і хадзіннасці, даверліва дзеліцца з чытачом сваім розду-

мам і сумненнямі, адкрывае сэрца прыгожаму і добраму. Яе вершы — пераважна лірычная споведзь.

Бясспрэчна, з вышнімі сё-няшняй вопыту і сама паэтка дэ-каваў аўтаграфічнай неабавяз-насцю, прыблизнасцю, паспеш-лівым, прыблизнасцю, строгі і цэ-лы вершавы, змешчаны ў пер-шай кнізе. Але галоўнае ў яе творчых пошуках, бясспрэчна, тое, што яны былі блытныя. У гэтым пераконае новае кніга «Палачанка».

Зборнік—рознапланавы. Тут мы знаходзем бясхатрасную мі-няцую і верш-роздум, апра-цоўку ішанаароднага фальклору сюжэта і лірычную паэму. Спачатку можа нават здацца, што кніга крывы, тэматычна стракатая, але прыгледзеўшы-ся, бачым цэльнасць аўтарскай задумкі. Паэтка з'яўляецца на свет вачыма сваёй лірычнай ге-раіні, зямлячкі-палачанкі:

Я з табой расла, Яла хваб траўны і бульбяны, Я з табой была.

Калі ў лес ты ішла, ў партызаны.

Матывы маральнай стойкас-ці і добразычлівасці, самахвар-нага гатоўнасці амацаць за ча-лавецкае ішчэсць вызначваюць вершы «Матчына», што за да-лечу, за светамі, «Прыдзі, мой госце», «Белая хустка», «Надзя», «Радасці...». Золь-насць паэтычнага пранікнення ў фальклор ішых народаў пра-яўляецца ў вершах «Сілы ва смецце», «Жонка з журавлінага гнязда», «Песня Нутфулы», «Чалавек». У гэтых творах паэ-тка настолькі імкнецца паз-бегчы эмпірычнай паўчання, ім-кнецца да гарманічнага зліцця формы і зместу. Асоль рыт-мічна і страфічна выразнасць:

Я хачу пісаць у стап зорах, Каб людзі пісаць пры.

Каб умяла на домы іграць Песні друга свайго Нутфулы...

Праўда, аўтар не заўсёды ас-царожна навістаецца фальклор-ам, і тады японская казка «Жонка з журавлінага гнязда» па танальнасці нагадвае пушкін-скую «Казку пра рыбана і ры-бку».

Жыць каласны ў хатне між сопак Селіны аданокі і боды, Працаваў ад зары да зары ён, А не меў нават чым прамяніць.

Не дуаеца, каб паміж рускі-мі і японскімі фальклорам існа-вала такая відэацэпнасць бі-закнасць. Тут аргументальна сюжот традыцыйнага афарбоў-ку, ён механічна падпарадоў-ваецца заучанаму ўзору.

Буйнейшы твор зборніка — паэма «Гавораць бесмыслён-ныя», прысвечаная абароне Врэнскай крэпасці. Пра абаро-ну крэпасці напісана многа, але паэтка знаходзіць новыя, уласныя штрыхі, каб перадаць напружанасць незабытых дён сорах першага года, калі воіны

Сцяпан ГАЎРУСЕЎ

«У атаку беглі з-пад руін з на-гімімі замест аўтаматаў». У цэнтры твора — эпизод, калі жонка начальніка тэатральна-га ўдзельніка ў атаку. Яна-чына, што аддала «юнацтва» — мужу, мадарыства — дзеям, здала сапраўды ступіць на п'едастал гераіні, але ўсё-такі дарэмна аўтар заключае, што яна «свадзіцца ад Янны з Арлеана». Нічым не апраўдана аналогія, якую праводзіць Еўда-кія Лось паміж нашай сучаснай і самаадданай дачкой фран-цузскага народа, якая стала ўсё-забавеннем дачкі ў асцяжы сва-ёй радзімы. Намагаючы больш ура-на-на не кінжаль асцяжыцца з гі-старычным персанажам, а бу-дзённым, «смейным» гомас Міха-ілавай, гомас з-пад руін, па якіх праходзіць паэтка: «Намандавала... спужалі...».

Еўдакія Лось — паэтка мяк-кай фарбаў, і прыгожасць ду-шэўнага аблічча нашага суча-снага ёй лепш за ўсё ўдаецца пе-радаць у лірычным плане, без неабавязнага перавелічэння і перабольшвання. Вось як па-дзяляючы стрымана і сарамлі-ва, з адчуваннем жаночай то-насці таворыць яна аб пера-дзеленым каханні:

Першы пошры, сумневі, чаканне.

Перамога пад стрэхам у сне... Тэк кахання ішла да ханжана, Што ліо абсталіла мне.

У тэатры радых — цэлая карціна, поўная светлага драматыз-ма і ішчэ неасвадомленага адчування, што ішчэ ўсё-такі наперадзе. Ці не там, нібы раз-ваіваючы гэты матыў, у другім вершы паэтка сцвярджае:

Магчыма, што за далечу, Вякуючы ішчасцвейны, чым я, А мне і тут, на ўзгорку родным, Гэтым.

Смачнае доля саўналая мля, Я ступіць праз не папандвала, Што не мату пра тое расказвае, І ступіць за не папандвала, Што не мату заўважыць не ваяваць.

Гэта ўнутраная незадаволе-насць дасягнутым, гэта няў-спраўнасць натуры паднавае паэтка радкі, адзначаныя непа-срэднасцю светаадчування: «Я магу падбегчы да высцілі і ру-коў праменьчыкі крануць». І прыродна папандвала, што аўтар не заўсёды ўмеў спыніцца на высокай ноце і да гомых ды-намічных, прутых радкоў па-нерчы дадае аморфную, пры-близную страфу:

Ды нашоўта ўсё маў ўмне Болад піць, вяселлі перамае, Калі я з вачэй твайх прамае Не магу лі сэрца ўтрымаць (?)

Непазбройная з'яўляецца за-ключная страфа і ў вершы «Не-чаканы прыход зimy», дарэчы, надзвычайна, якая з'яўляецца да сентэнцыі: «Да сюжоты непад-зіжнэў тых, што пахоае тэатр жулем кінэаграма».

— Аднак, — сказаў ён, — мы не можам не лічыцца з той акалічнасцю, што не-каторыя нашы тэатры ў пэўнай ступені траціць свайго гледа-ча. Трэба дбаць пра тое, каб глядач заў-сёды хадыў у тэатр. А прывабіць яго можна толькі багатым зместам, які прыядзе на сцэ-ну разам з сучаснай тэмай, з навацарскі-мі пошукамі іе ўвабавення. У гэтай сувязі Р. Кісялёў гораць падтрымаў тых, хто ўспры-мае заклікаў новае ў мастацтве.

— Рэжысёры, мастакі, акцёры, — сказаў ён, — вольны павінен забяспечыць рост тэатра. Без іх рашучых пошукаў, без імкнення знайс-ці ў мастацтве новыя зродкі выраза-насці мы будзем па-ранейшаму спрачацца, а тэ-атры па-ранейшаму будуць адставаць ад жы-цця. Таму нам трэба ўспрымаць ішчэ раз-настэрты тэатра, гомых і радых, які жы-вуць непасрэдна, ўспрымаючы жыццё.

Шмат увагі аўдар Р. Кісялёў праблема пра-фесійнальнага росту акцёра. Ён назваў пры-клад з'яўляў тое, што ў тэатры не наладжана і не арганізавана вучоба.

— Я лічу, — сказаў ён, — што з сённяшняй нашай размовы трэба зрабіць практычныя вывады, арганізаваць як мае быць гэтую справу, выкарыстаць дзея яе нашы вопытныя кадры.

Р. Кісялёў заўважыў, што кожны з нашых майстроў мог бы падтрымаць сваё верную змену, уздымчы творчае шэфства над кім-не-будзь з моладзі. Моладзь павінен ўспрыма-ваць ад старэйшых майстроў іх вялікі вопыт, стаць іх сапраўднымі вучнямі.

— Беларускі тэатр, — гаворыць далей пра-моўца, — з'яўляецца адным з пачасных атра-даў у савецкім мастацтве. Наш абавязак — успрымаць развіццё творчую дружбу з вялікім рускім мастацтвам і духоўнай літаратуры ўсіх ішых народаў Савецкага Саюза. Гэта зава-дзана практычнага амяшчэння праграмы Камуністычнай партыі. Трэба, каб на нашых сцэнах усё было шчыра, ішчэ лепшых п'е-с драматургаў братніх рэспублік і краін сацы-ялістычнага лагара, каб адначасна і нашы лепшыя творы ўсё больш і больш выходзілі на сцэны братніх народаў. Трэба таксама шы-рока практыкаваць абмен творчымі кадрамі.

У заключэнне Р. Кісялёў спыніўся на пы-танніх прапаганды нашага мастацтва, якая мае сур'ёзнае значэнне ў яго развіцці. Кры-тыкі, музыканты і самі творчыя работнікі павінны быць аб'ектыўнымі і строгімі ў ацэ-нцы мастацтва з'яў. Нельга слабы твор «папа-дграваць у друку і рабіць з яго шадур, і ў той жа час трэба ўспрымаць падтрымліваць твор, які заслужыў увагу.

— Прапаганда мастацтва ў друку — важная справа, — гаворыць Р. Кісялёў. — Аднак ас-ноўным прапагандастам мастацтва з'яўля-юцца ўсё ж самі мастакі, іх творчасць, якую бачыць народ. Мы павінны дбаць за тое, каб наша беларускае тэатральнае мастацтва было верным нашай вялікай эпохы, павінна прадставіць нам вялікай культуры Савецкай краіны.

«Тэатр павінен ўдзельнічаць у стварэнні жыцця сваёй сучаснасцю, быць «адной з твор-чых адзінак срод усіх стваральных сіл краі-ны». Гэтыя словы вялікага рэфарматара сцэны К. С. Станіслаўскага сёння гучаць вельмі на-дзёжна. Да гэтага імкнучыся нашы мастакі, рэ-жысёры, мастакі, драматургі. Яны ўсведамля-юць, што савецкі тэатр здолеа апраўдаць сваё прызначэнне толькі пры глыбокім разуменні адказных абавязкаў перад шырокімі масамі, толькі пры ўмове, калі ён «з гэтымі масамі ўдзельнічае ў агульным будучыні і разам з ім расце».

Абмен думкамі, які адбываўся паміж дзеячамі тэатра і драматургамі на старонках нашай га-зеты і ў часе нарады, будзе, бясспрэчна, пры-чытай творчому росту тэатра, паможа яму быць больш актыўным удзельнікам стварэння жыцця савецкага народа.

рытаванай бывае і душа сама». Адвольнае пераклочэнне прад-метнага плана ў план іштывны-нага выглядае пшчым і ненату-ральным. Тут Еўдакія Лось не дазваляе чытачу, стараецца рас-тлумачыць тое, што ён сам лёгка можа зразумець.

Часамі паэтка захавляецца абстрактнай метафарычнасцю. Тады атрымліваецца, што бы-ло з дзедам, які «печ навабома-нак элажыў» — умоўнасць жы-ццёвай праўды. Да гэтага раду-можна аднесці вершы «Звон-залаты», «Хвалі возера», «Чай-на». Прычына не ў тым, што аўтар карыстаецца вобразамі, адкрытымі ішчымі паэтамі, — прычына ў тым, што яны не асветлены нечаканай паэтыч-най думкай. Яны пакаюць нас раўнадуднымі.

Найвышэй сцвярджае, што названыя недахопы не зніжаюць агульнага гучання кнігі, — зні-жаюць. І паэтка пад слых іх пе-раадолець. Каб пераказана ў гэтым, варту ўважліва пера-чытаць новы цыкл Еўдакіі Лось «Бізкае і далёкае» («Юліяны» № 3 за 1962 г.).

Чым ён вылучаецца? Па-першае, крышталізацыя паэтычнай думкі, па-другое, па-шырокім творчым дыяпазонам. У першых вершах, гаворачы словамі А. Твардовскага, нель-га нічога «ні ўважыць, ні пры-бавіць». Многія радкі ў праці-гледзасць ранейшым творах, гу-чаць афарыстычна: «Праўда, што доля — пыльнайшага лю-біцы». «Як ёй унірацца — без карэня, як каласца — без ілі-цы тонкай». Гэта — новая зава-ва, новы рубжэ аўтара.

Пра новыя вершы паэткасы можна гаварыць многа. Але хо-чацца падкрэсліць адну рысу: ні аб чым яна не гаворыць па-ла-вавамо. Многа пісалася пра мі-нулае юнацтва і дзяцінства. Гэта — адна з таўзых «вечных» тэм. І тым не менш Еўдакія Лось ўмеа ішчасцвейна надаць сваёй вершы «Мінула пара дзяво-чых» ўражанне пераададзена:

Мінула пера дзявоцка, Журбы настане пера, На танцы ідзе маладыня, На танцы ідзе сястра.

Сёстры пазнаюць прахонам, Яны ўсмешкаюцца ён...

